

Vrouwen van

Van de 71 mensen in Amsterdam die honderd jaar of ouder zijn, zijn er 65 vrouw. Hoe leefden deze vrouwen hun leven? En hoe is het om zo vreselijk oud te zijn? 'De aftakeling is nu echt begonnen.'

tekst SIGRID STARREMANS
foto's MARCO OKHUIZEN

Annie Kool

Dat je zo oud wordt, daar heb je geen erg in. Dat gaat vanzelf, volgens mevrouw Kool (100). Natuurlijk verlies je veel mensen om je heen. De echtgenoot van mevrouw Kool is bijna vijftig jaar geleden overleden. Kinderen heeft ze niet, veel familie is er niet over. "Ik vermoed dat mijn jongste broer ook is overleden. Die heb ik al lang niet meer gezien."

Toch vermaakt mevrouw zich op de verpleegafdeling van verzorgingshuis Sint Jacob (Plantage Middenlaan). Haar benen doen het nog aardig. Haar handen zijn nog goed, op de rollator liggen brei- en haak-

1000

werkjes. En met de bingo mag ze van haar huisgenoten eigenlijk niet meer meedoen omdat ze altijd wint. Aan de dood, die op zo'n hoge leeftijd toch een stukje dichterbij komt, denkt ze nooit.

Annie Kool is geboren in de Jordaan. Ze steekt haar duim op: "Zo'n buurt!" Toch had mevrouw Kool geen leuke jeugd. Haar afschuwelijke moeder, die haar iedere dag bont en blauw sloeg, komt herhaaldelijk terug in haar verhaal. "We waren met drie meiden en vier jongens. Mijn moeder was een vreselijk krenge. Dat je eigen moeder je zo slaat, dat gaat er bij mij niet in. Soms zei mijn vader: 'Kom maar met mij mee naar de volkstuin. Dan ben je een paar uur uit haar klauwen.' Toen ik dertien was, ging mijn vader bij ons weg. Vreselijk gehuild heb ik toen. Ik hield veel van mijn vader. Later heb ik hem nog eens gesproken en gevraagd waarom hij was weggegaan. Hij liet toch zeven kinderen achter. Hij antwoordde dat hij niet kon leven met die vrouw. Ze zeggen altijd dat de kinderen de dupe zijn van een scheiding. En dat is ook zo."

Werken deed mevrouw Kool van haar vijftiende tot haar 25ste. Elke dag ging ze met de trein naar de blikfabriek in Krommenie. Samen met andere vrouwen moest ze draadjes in smalle doosjes doen. 1500 per

uur was de norm. Maar mevrouw Kool werkte veel sneller en verdiende dus ook meer. Eigenlijk had ze zich niet zo moeten uitsloven, vindt ze nu. Dat geld ging toch maar naar dat krenge van haar moeder. Gezellig was dat werken met andere vrouwen wel. Mevrouw Kool herinnert zich Sannie Koffieberg, die altijd keihard zong onder het werk, terwijl dat helemaal niet mocht. En het stelletje meiden dat stiekem op de wc ging kaarten. Mevrouw Kool schiet in de lach als ze eraan terugdenkt.

Mevrouw Kool stopte met werken toen ze ging trouwen. Ze vond het toen ook wel welletjes geweest. 32 jaar was ze daarna samen met Willem. Totdat hij onverwachts stierf, op de volkstuin. "We hadden gegeten en hij zei: 'Ik ga even buiten op het bankje zitten, ik voel me niet lekker.' Toen ik ging kijken, bewoog hij niet meer. De buurman zei: 'Willem is dood.' Ik stond maar te kijken. Ik kon het niet geloven." Mevrouw Kool was een tijd vreselijk verdrietig. Maar op een gegeven moment moest ze toch weer verder. Ze hertrouwde nooit. "Je moet toch de goeie hebben, hè." Ook nu zit dat er niet meer in. "Mannen? Die zijn hier bijna niet. Sinds ik hier woon, heb ik er nog maar eentje gezien. Ik weet ook niet waar dat aan ligt."

Catrien Verheul

'Nou, dat weet ik niet meer, hoor," is het antwoord van mevrouw Verheul (102) op veel vragen.

Ze mag dan veel vergeten zijn, op haar mondje gevallen is ze beslist niet. De verslaggeefster krijgt er geregeld van langs als ze 'domme' vragen stelt. Of mevrouw Verheul zich wel eens alleen voelt? Ja, natuurlijk voelt ze zich wel eens alleen! Maar dat is toch heel normaal. De verslaggeefster voelt zich toch ook wel eens alleen? Wat ze vroe-

ger aten? Nou gewoon, wat de verslaggeefster zelf ook wel zal eten: aardappelen en groenten.

Catrien Verheul woont in Osdorp. Nog steeds in haar eigen huis, want tussen de oude mensen in een bejaardenhuis gaat ze echt niet zitten. Haar kinderen komen elke dag, verder heeft ze voor alles hulp.

Toen mevrouw Verheul honderd werd, was ze kwieker dan menige tachtigjarige. Twee jaar later is dat anders. "De aftakeling is nu

'Werken kon niet, hoor. Je had toen geen hulp in de huishouding'

echt begonnen," zoals ze zelf zegt. Nog maar één keer per week komt ze buiten de

deur. De enorme flatscreen-tv, die ze van haar kleinzoon kreeg, staat werkeloos in de kamer. "De beelden gaan te snel. Ik kan het niet meer volgen."

Ziek is mevrouw Verheul niet. Ze is 'gewoon' oud, maar wat er zeker heeft ingehakt is de dood van haar oudste dochter, anderhalf jaar geleden. Dat verdriet slijt niet meer. Het wordt alleen maar erger.

Is het leven nog leuk op die manier? "Zolang ik mijn kinderen om me heen heb wel," antwoordt mevrouw Verheul.

Een makkelijk leven heeft ze niet gehad. Armoede is een rode draad in haar verhaal. Dat begon al toen haar vader op zijn 35ste stierf en haar moeder uit werken moest om het gezin met vijf kinderen te onderhouden. Na de lagere school ging mevrouw Verheul als winkeljuffrouw in een bakkerswinkel in de Javastraat werken. "Dat was een heel gezellige baan, al verdiende het niet veel," weet ze nog. "Je kon kletsen met de mensen. Ik kende de hele buurt."

Mevrouw Verheul trouwde en stopte met werken toen haar eerste kind kwam (ze kreeg er in totaal zes). Ze weet dat vrouwen nu vaak blijven werken als ze kinderen hebben. "Maar dat ging toen echt niet, hoor" zegt ze. "Je had nog geen hulp in de huishouding en zo."

De echtgenoot van mevrouw Verheul werkte bij de Rijkspostspaarbank. Bij tijd en wijlen was hij echter langere tijd werkloos. Het gezin Verheul leefde dan van de steun en dat was beslist geen vetpot. Mevrouw Verheul naaide en breide alle kleren zelf. Vlees kwam alleen zaterdag of zondag op tafel. Omdat het goedkoper was, kocht mevrouw Verheul dat bij het slachthuis op de Zeeburgerdijk. De mensen stonden er vaak rijndik.

Maar hoe krap de Verheuls ook zaten, schulden werden er niet gemaakt. Alle uitgaven werden strikt bijgehouden in een schrift. En in die tijd kon je niet zo gemakkelijk leningen afsluiten als vandaag de dag. De man van mevrouw Verheul overleed toen hij zestig was. De tijden veranderden, sindsdien heeft mevrouw Verheul wel altijd genoeg geld gehad. Jammer alleen dat ze het toen niet meer zo nodig had.

Mien Oosterdijk

Wie van ons gaat de honderd halen? Dat het antwoord moeilijk te voorspellen is, blijkt uit het verhaal van mevrouw Oosterdijk (19 mei 100). Als kind al was ze erg ziekelijk. Soms had ze wel vijf keer in het jaar longontsteking. "Mijn moeder had er weinig fiducia in," zegt ze. "Ze zei vaak: 'Jij bent al drie keer voor dood weggelegd.'"

Ook als jonge getrouwde vrouw had mevrouw Oosterdijk het lichamelijk vaak zwaar. Op latere leeftijd kreeg ze een hartinfarct. Toch is het mevrouw Oosterdijk die binnenkort honderd jaar wordt. Haar broers en zussen zijn allemaal overleden. Haar man stierf vier jaar geleden.

'Mijn moeder zei vaak: jij bent al drie keer voor de dood weggelegd'

Opgewekt zit ze in haar woning in zorgcentrum Nellestein vlak bij de Gaasperplas. Ze verheugt zich al op het komende 'feessie'. Het diner en een lang weekend weg met haar drie kinderen van 58, 64 en 69, zijn al geboekt.

Mevrouw Oosterdijk is geboren in Kampen. Al op jonge leeftijd sloot ze zich aan bij het Leger des Heils. Toen ze negen jaar was, vroeg een vriendinnetje of ze meeding naar een spelletjesmiddag van de vereniging. "Het kostte een cent entree," vertelt mevrouw Oosterdijk. "Ik dacht: mijn moeder ziet me aankomen. We hadden het niet breed thuis."

Mevrouw Oosterdijk wist ook zonder de benodigde cent binnen te komen en die ge-

beurtenis was bepalend voor haar verdere leven. Op haar achttiende legde ze de gelofte van heilssoldate af. "Er was van alles te doen bij het Leger. Je kon handwerken, zingen en toneelspelen. Er was een rijk verenigingsleven."

Haar echtgenoot ontmoette mevrouw Oosterdijk ook via het Leger des Heils. Ze werkte toen inmiddels in Breda in de huishouding bij het gezin van een hoofdonderwijzer. Mevrouw Oosterdijk weet het nog precies. Ze kwam van het station en liep door Park Valkenberg terug naar huis. Het was tegen kerst, kennissen van het Leger stonden bij de kerstpot in het park. "Ik ging een praatje maken, hij stond daar ook bij. Ik had hem nog nooit gezien, want hij werkte buiten de stad. Hij was mijn eerste vriend. Ik was vrij preuts in die tijd."

Toen ze getrouwd waren, wilde de man van mevrouw Oosterdijk dat ze stopte met werken. Erg vond ze dat niet. "Ook omdat ik zo ziekelijk was. Voor mijn huwelijk móest ik werken om een inkomen te hebben. Maar toen zal er ook wel eens wat aan gemankeerd hebben."

De man van mevrouw Oosterdijk werkte in een sokkenfabriek. Een royaal inkomen leverde dat niet op. Het was vaak schipperen om rond te komen. Mevrouw Oosterdijk: "Maar ik heb nooit een cent schuld gehad!" Op een gegeven moment verhuisde het gezin naar het dorp Sprang Capelle. Daar kon je een huis met een lap grond erbij krijgen, zodat je zelf je groenten kon verbouwen. Dat scheelde een hoop in de kosten.

In deze tijd is er meer geld, en je kunt gaan en staan waar je wilt. Dat is prachtig, vindt mevrouw Oosterdijk.

Als de verslaggeefster ongehuwd blijkt samen te wonen, is ze minder enthousiast. "Dan kun je net zo goed trouwen." En bij het afscheid: "De groeten aan je bijslaap."

Helene Kibitz

Wie is die mollige baby op de kleurenfoto in de kast? En die vlotte, jonge jongen op de foto ernaast? Mevrouw Kibitz (100) kijkt de verslaggeefster vertwijfeld aan. "Mijn dochter? Mijn broer misschien?" Mevrouw Kibitz weet het niet meer zeker. Het verleden is voor een groot deel weggezakt in een zompig moeras waarin de herinneringen af en toe komen bovendrijven. Helene Kibitz woont in verzorgingshuis

Sint Jacob. Voortdurend strijkt ze de verslaggeefster, die heel dicht bij haar zit om haar te kunnen verstaan, de lokken achter de oren die tijdens het schrijven in de ogen hangen.

Dat ze honderd jaar geleden in Genève werd geboren, weet de frêle Zwitserse nog wel. Haar Nederlandse vader was getrouwd met een Française. Ze kregen drie dochters en een zoon. Tijdens de crisis van de jaren dertig verhuisde het gezin naar Amsterdam.

Veel herinnert mevrouw Kibitz zich niet van die overgang. Wel weet ze dat ze op haar zeventiende trouwde met een bouwkundig tekenaar. "Dat hoefde niet hoor," benadrukt ze. "Ik was niet zwanger." Het huwelijk liep al snel stuk. Waarom? Mevrouw Kibitz grijpt naar een aantal voorwerpen op het tafeltje naast haar, en legt ze in een zo recht mogelijke lijn. "Hij was hartstikke netjes. Pas later begreep ik dat hij dat niet deed om mij te plagen, maar dat

ADVERTENTIE

**NIEUW
IN
OUD-ZUID**

WOONTANTE
Home Decoration & Interiors

Quilt 220x240 cm Van €99,50
Voor €69,50

Country Stoel Van €99,50
Voor €69,50

Kristallen Kroon Van €825,00
Voor €495,00

Kastje Van €85,00
Voor €55,00

www.woontante.nl

Verlichting
Bijou
Quilts
Riet
Nespresso
Meubelen

Openingstijden

Dinsdag t/m Zaterdag 10:00 - 18:00
Donderdag 10:00 - 20:00
Zondag 12:00 - 18:00

Woontante Winkel

Van Woustraat 163-165
(Hoek Tolstraat)
1074 AK, Amsterdam
tel: +31(0)20 676 69 26
email: info@woontante.nl

zijn vak dat met zich meebracht.”

De scheiding bracht veel ellende voor mevrouw Kibitz. Zoals ze zelf zegt, wist haar man waar hij haar moest pakken. Vanwege zijn contacten bij de Amsterdamse Voogdijraad kreeg hij het voor elkaar dat mevrouw Kibitz haar dochter niet meer mocht zien. “Waarom hij dat deed? Dat moet u hem vragen. Leeft hij eigenlijk nog?”

Het zou in totaal zestien jaar duren voordat mevrouw Kibitz haar dochter weer ontmoette.

In de eerste periode na de scheiding vertrok ze verdrietig naar Parijs, waar haar oudere zuster woonde. Daar wist ze te genieten van het leven. De zusjes waren dol op dansen. Een aantal avonden per week waren ze te vinden in Café Brusette, waar ook Edith Piaf geregeld optrad.

Maar mevrouw Kibitz had ook gruwelijke ervaringen in Frankrijk. Vanwege haar Joods klinkende naam werd ze tijdens de oorlog opgepakt en belandde ze in het Franse kamp Drancy. De kampcommandant, de oorlogsmisdadiger Alois Brunner, gaf haar de kans om te bewijzen dat ze niet Joods was. Met hulp van het Rode Kruis wist

‘Het is prettig om je eigen geld te hebben. Je bent je eigen man’

ze de benodigde documenten te verzamelen. Brunner moest haar laten gaan. Hij zei dat hij, mocht ze ooit weer in zijn handen komen, haar naar Auschwitz zou sturen. Joods of niet Joods!

Mevrouw Kibitz had af en toe een vriendje maar ze hertrouwde nooit. Sinds de scheiding zorgde ze voor haar eigen inkomen. In Parijs verdiende ze haar geld als naaister en met het weven van shawls. Toen ze later naar Amsterdam terugkeerde, werkte ze als kamermeisje in het Doelen- en het Victoria-hotel.

Vond ze het vervelend dat ze altijd moest werken? “Nee hoor,” antwoordt mevrouw Kibitz, terwijl ze haar handen bekijkt. “Ik kan mijn handen goed gebruiken. Het is prettig om je eigen geld te hebben. Je hoeft niemand dankbaar te zijn. Je bent je eigen man.”